

Broedvogelmonitoring Berkheide 2023 en 2024

In 2023 en 2024 is Berkheide (inclusief Lentevreugd) weer door de Werkgroep Berkheide op broedvogels geïnventariseerd. In 2023 zijn (in beide gebieden gezamenlijk) 89 soorten als broedvogel vastgesteld, waarvan 84 soorten in de kavels 1-14 en 60 soorten in Lentevreugd (kavel 15a). In 2024 zijn (in beide gebieden gezamenlijk) 92 soorten als broedvogel vastgesteld, waarvan 85 soorten in de kavels 1-14 en 62 soorten in Lentevreugd (kavel 15a). In dit verslag bespreken we de aantallen en ontwikkelingen in de broedvogelpopulatie als geheel en binnen de groepen met een zelfde broedbiotoop (soortengroepen).

TEKST: LEDEN VAN DE VOLGELWERKGROEP BERKHEIDE: J.C. VAN REISEN, G. VAN OMMERING, B.J.M. TER HAAR EN J. DE LEEUW

Trefwoorden

Broedvogels, 2023, 2024,
Berkheide, Lentevreugd,
jaarverslag, soortengroepen,
territoria, trends

De Werkgroep Berkheide doet sinds 1975 vogelpopulatie-onderzoek in het duingebied Berkheide, gelegen tussen Katwijk aan Zee en de Wassenaarse Slag (zie Figuur 1). Het gebied is ca. 4,5 km lang en 2-3 km breed; de totale oppervlakte bedraagt ruim 1000 ha.

De gegevens van de broedvogels en de niet-broedvogels over de periode 1976-1985 zijn verwerkt in het boek "Vogels van Berkheide" (Van Ommering & Verstrael 1987), waarin tevens zoveel mogelijk gegevens van vóór 1976 zijn verwerkt. In het boek "Vogels in een veranderend duin" (Van Reisen 2011) is de ontwikkeling van de broedvogelpopulatie in het terrein van 1984-2010 beschreven. In de periode 1977-1995 zijn jaarverslagen verschenen in eigen beheer. De jaarverslagen vanaf 1996 zijn in Holland's Duinen verschenen. Deze zijn ook te vinden op de website van de Werkgroep Berkheide, zie

www.vwgberkheide.nl/wordpress/rapporten/, en zijn vanaf 2008 ook terug te vinden via www.dunea.nl/duinen/magazine-hollands-duinen.

Op de website van de Werkgroep Berkheide is verder veel informatie te vinden over de werkgroep, waaronder andere onderzoeksresultaten en publicaties. Zo zijn daar ook de meerjarentabellen te vinden, met de aantallen territoria en broedparen van alle soorten per jaar.

Dit verslag behandelt de broedvogels in 2023 en 2024. Gegevens over niet-broedvogels, andere dieren, planten e.d. zijn op verschillende manieren verzameld en doorgegeven aan organisaties zoals Sovon en de site www.waarneming.nl. Zo komen al deze data terecht bij de Nationale Databank Flora & Fauna (NDDF) voor professioneel gebruik.

Methode

Algemeen

Het veldwerk is uitgevoerd volgens de methode van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) (Van Dijk 2004; Van Dijk & Boele 2011). Interpretatie vond plaats volgens de BMP-criteria. Sinds 2012 worden de resultaten van het

Figuur 1. Kavelindeling van Berkheide

veldwerk ingevoerd op de Sovon-site en vindt interpretatie plaats met behulp van de autoclustering uit Avimap (Van Dijk et al 2012).

Vogels met grote territoria

Er zijn enkele vogelsoorten waarvan de territoria zich over meerdere kavels uitstrekken. Het gaat in Berkheide om Koekoek (*Cuculus canorus*), Groene specht (*Picus viridis*), IJsvogel (*Alcedo atthis*), Roerdomp (*Botaurus stellaris*), Buizerd (*Buteo buteo*), Havik (*Accipiter gentilis*), Sperwer (*Accipiter nisus*), Boomvalk (*Falco subbuteo*) en alle soorten ganzen. De BMP-methode is niet ingericht voor een gebiedsinventarisatie met aan elkaar grenzende kavels. De uitkomst van de autoclustering per kavel - het totaal aantal territoria en broedparen - kan daardoor sterk afwijken van het werkelijke aantal territoria. Om een zo realistisch mogelijk beeld te krijgen zijn de territoria door Ben ter Haar aan kavels toegedeeld op basis van de autoclustering van het hele gebied, nestvondsten of aanwezigheid van adulte vogels met jongen.

Kavelindeling en onderzocht gebied

In 2004 is het onderzoeksgebied uitgebreid met het zuidelijk deel van Lentevreugd (kavel 15a) (zie Figuur 1). Sinds 2006 wordt geheel Lentevreugd geïnventariseerd. Evenals in de voorgaande jaren is kavel 2a (De Kom) niet onderzocht wegens beperkte toegankelijkheid die samenhangt met de militaire functie van dit kavel. Tijdens het broedseizoen zijn de onderzochte kavels ongeveer elke 1 à 2 weken (om de circa 10 dagen) bezocht.

Kavels 1-14 en Lentevreugd

In dit verslag presenteren we de resultaten van het broedvogelonderzoek in de kavels 1-15a. Omdat de meerjarige reeks resultaten van het broedvogelonderzoek in de kavels 1-14 meer jaren bestrijkt dan die van Lentevreugd (kavel 15a), zijn de resultaten van Lentevreugd in dit verslag waar nodig apart gepresenteerd. Over Lentevreugd is eerder gerapporteerd in de nummers 61, 70 en 85 van Holland's Duinen (Van Reisen & Van der Burg 2013, 2017 en 2024).

Waarnemers

De verdeling van de waarnemers over de kavels in 2023 en in 2024 is aangegeven in Tabel 1.

Organisatie

De voorbereiding en organisatie van het onderzoek is verzorgd door Joost van Reisen en Joop de Leeuw (tevens contactpersoon voor Sovon). Vergunningen voor het betreden van (delen van) het terrein werden aangevraagd door Joost van Reisen en verleend door Staatsbosbeheer, de Provincie Zuid-Holland en Dunea.

Resultaten

Algemeen

De Tabellen 2a en 2b tonen respectievelijk voor de jaren 2023 en 2024 van alle soorten de aantallen territoria/ broedparen per kavel. Hierbij maken we, zoals in eerdere verslagen, onderscheid tussen territoriumhoudende broedvogels en eenden. In de kolom ‘totaal’ staat het totaal aantal territoria per soort van de kavels

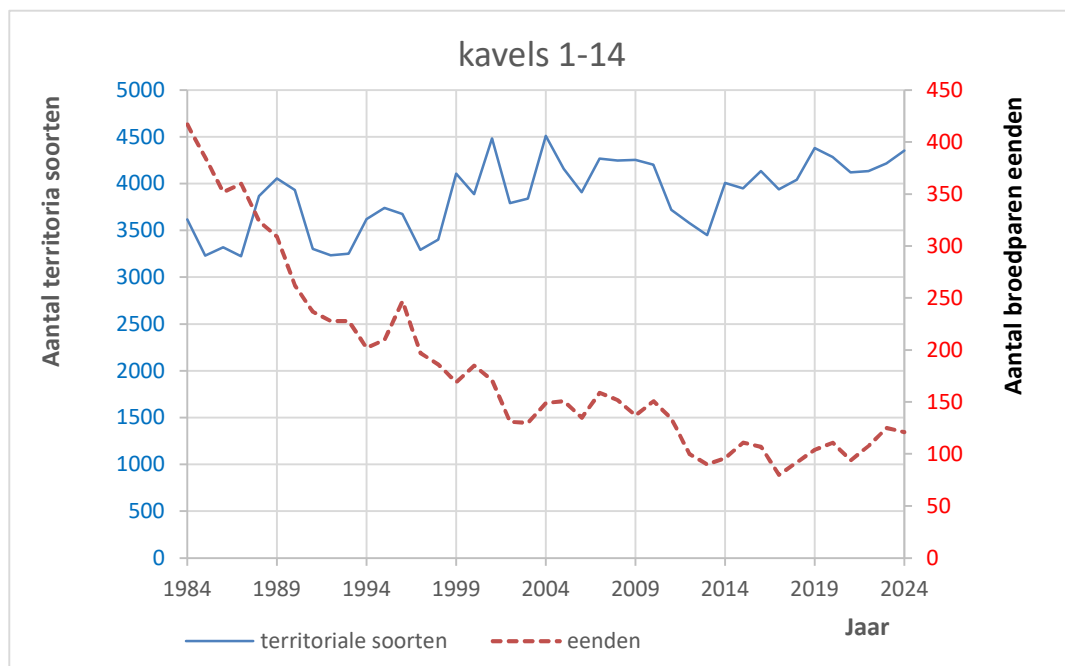
1-14; de gegevens van Lentevreugd (kavel 15a) staan in de laatste kolom.
In de kavels 1-14 zijn in 2023 84 soorten broedvogels vastgesteld. Hiervan behoren er 77 tot de territoriale soorten met in totaal 4217 territoria. Bij de eenden gaat het om zeven soorten met in totaal 125 broedparen. In 2024 zijn 85 soorten broedvogels vastgesteld. Hiervan behoren er 79 tot de territoriale soorten met in totaal 4352 territoria. Bij de eenden gaat het om 6 soorten met in totaal 121 broedparen. Figuur 2a laat het aantalsverloop zien van territoriale soorten en van eenden in de periode 1984-2024.

In Lentevreugd (kavel 15a) zijn in 2023 60 soorten broedvogels vastgesteld. Hiervan behoren er 53 tot de territoriale soorten met in totaal 483 territoria. Bij de eenden gaat het om 7 soorten met in totaal 25 broedparen. In 2024 zijn 62 soorten broedvogels vastgesteld. Hiervan behoren er 55 tot de territoriale soorten met in totaal 474 territoria. Bij de eenden gaat het om 7 soorten met in totaal 26 broedparen. Figuur 2b laat het aantalsverloop zien van territoriale soorten en van eenden in de periode 2004-2024.

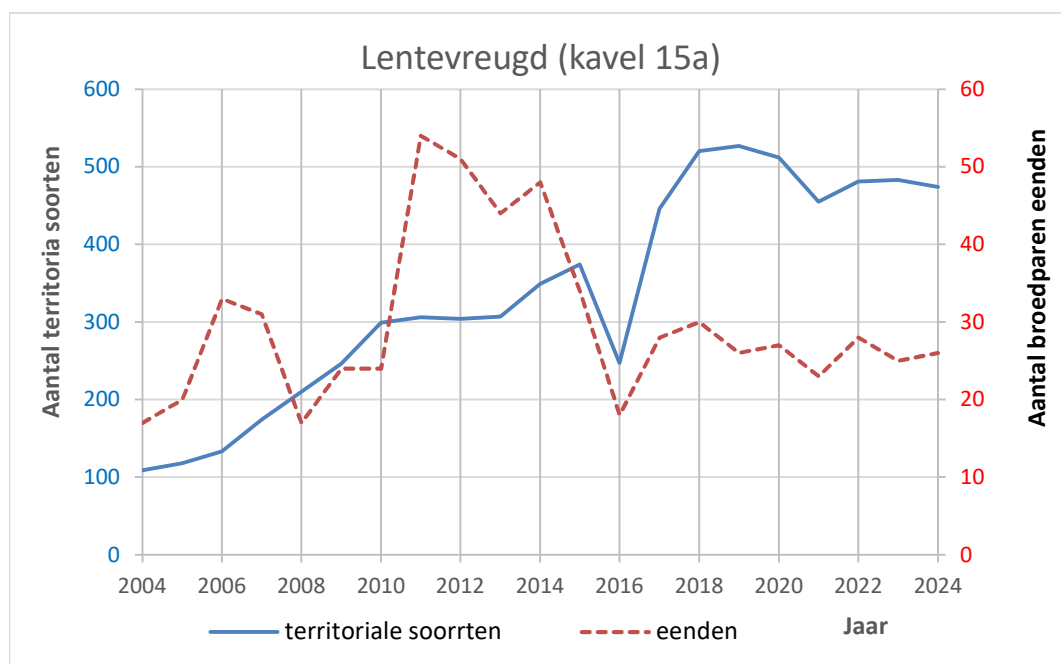
Tabel 1. Verdeling waarnemers over de kavels.

kavel	opp.	2023	2024
1	50	Joost van Reisen	Joost van Reisen
2	31	Ben ter Haar en Ed Schouten	Ben ter Haar en Ed Schouten
2a	(40)	-	
3	46	Gijsbert Twigt en Marijn Prins	Marijn Prins, Erik Jansen en Katharine Khamhaengwong
4	59	Joop de Leeuw en Co Hoogenboom	Joop de Leeuw en Co Hoogenboom
4a	67	Marcel van Weeghel	Marcel van Weeghel
5	30	Lisette van der Krogt en Thijs Schipper	Lisette van der Krogt en Thijs Schipper
5a	54	Gerrit van Ommering	Gerrit van Ommering
6	51	Gert Jan de Jong	Gert Jan de Jong
7	45	Maarten Langbroek	Joas Jacob de Vreugd
7a	40	Maarten Verrips	Maarten Verrips
8	45	Kees Langbroek	Kees Langbroek
9	54	Gerard van der Klugt en Allart van der Kreek	Gerard van der Klugt en Allart van der Kreek
10	51	Jakkus van der Salm en Ed Schouten	Jakkus van der Salm en Ed Schouten
11	52	Wim Langbroek	Wim Langbroek
12	60	Piet Schaap	Piet Schaap
12a	85	Huig Ouwehand	Maarten Langbroek
13	36	Gijs van der Bent	Gijs van der Bent, Gijsbert Twigt en Annelies Marijn
14	44	Peter Imthorn	Peter Imthorn
15a	101	Bas van der Burg	Bas van der Burg
totaal	1001	25 personen, 19 kavels	28 personen, 19 kavels

totaal. = oppervlakte in ha volgens de Sovon-kaarten van de geïnventariseerde kavels (dus excl. kavel 2a)

Figuur 2a. Aantalsverloop van territoriale soorten en van eenden in de periode 1984-2024 in de kavels 1-14

Figuur 2b. Aantalsverloop van territoriale soorten en van eenden in de periode 2004-2024 in Lentevreugd (kavel 15a)

Tabel 2a. Aantallen broedvogels per kavel en totaal in 2023 in de kavels 1-14 en in Lentevreugd (kavel 15a).

soortnummers			Territoriale soorten		Berkheide kavels 1 t/m 14						
euring	BH	sg.	Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	01	02	03	04	04a	05	
70	1	2	Dodaars	<i>Tachybaptus ruficollis</i>		4	2	3			
120	2	2	Geoorde fuut	<i>Podiceps nigricollis</i>							
90	3	1	Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>			1				
1520	4	1	Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>		1		1			
1700	6	1	Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiacus</i>		1	1	2			
3100	7	8	Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>				1			
4070	11	2	Waterral	<i>Rallus aquaticus</i>			1	4		2	
4080	12	2	Porseleinhoen	<i>Porzana porzana</i>							
4240	13	1	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>		2					
4290	14	1	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	2	8	14	8		1	
4500	15	5	Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>							
4690	16	4	Kleine plevier	<i>Charadrius dubius</i>				3	1		
4930	17	5	Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>				1		2	
6700	28	7	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>		1	1		1		
6680	29	8	Holenduif	<i>Columba oenas</i>							
6840	30	9	Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>			1				
7240	32	9	Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	1	1	1	2		1	
7610	36	8	Bosuil	<i>Strix aluco</i>							
8560	37	7	Groene specht	<i>Picus viridis</i>		1					
8760	38	8	Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	2	4	1	4			
9740	40	7	Boomleeuwerik	<i>Lullula arborea</i>	7	5	8	12	7	3	
9760	41	3	Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>							
9810	42	2	Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>						2	
10010	44	9	Huiszwaluw	<i>Delichon urbicum</i>							
10090	45	5	Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>	5	2	8	1			
10110	46	3	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	2	1		10	6	8	
10201	47	9	Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	1			1			
10660	50	6	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	2	11	14	11	2		
10840	51	6	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	8	6	21	23	16	11	
12360	52	2	Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia</i>	1	1	6	4	2	4	
12430	53	2	Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>			4	2			
12500	54	2	Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>			4	7			
12510	55	2	Kleine karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	1	12	17	24			
12590	56	8	Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	1						
12760	57	8	Tuinfluter	<i>Sylvia borin</i>	4	11	18	8			
12770	58	8	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	6	12	11	8	2		
12750	59	6	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	14	11	30	27	14	13	
12740	60	6	Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	4	4	6	9	1	3	
13120	61	6	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	10	15	47	27	19	10	
13110	62	8	Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	9	22	33	24	4	3	
13350	64	8	Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	2						
11390	66	5	Roodborsttapuit	<i>Saxicola rubicola</i>	6	3	5	11	5	10	
11220	69	8	Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>	5	5	1	2	1		
10990	70	8	Roodborst	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1	8	2	3	1		
11040	71	6	Nachtegaal	<i>Erithacus rubecula</i>	6	14	17	20	10	5	
11870	72	7	Merel	<i>Luscinia megarhynchos</i>	4	13	5	9		2	
12000	73	8	Zanglijster	<i>Turdus merula</i>		3	2	2			
12020	74	8	Grote lijster	<i>Turdus philomelos</i>			1				
14370	75	7	Staartmees	<i>Aegithalos caudatus</i>		1	1	2			
14400	76	8	Glanskop	<i>Poecile palustris</i>							
14620	78	8	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	2	8	7	6	1	1	
14640	79	7	Koolmees	<i>Parus major</i>	5	13	11	13	4		
18770	81	2	Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>			1	2		1	
16360	82	8	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	8	20	15	17	6		
16490	83	8	Groenling	<i>Carduelis chloris</i>	3	2	1	5			
16600	84	6	Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	6	1	2	12	6	10	
17100	86	8	Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		1					

													totaal	1/14	LV
	05a	06	07	07a	08	09	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a
	1	5		1		3	2						21	8	2
		1											1	1	
		1	3		1	1							7	5	2
			1				1						4	4	3
	1		1			1	2					1	10	8	4
													1	1	
	1	3	1				1						13	7	6
															1
		1	1			3				2			9	5	3
	2	6	17	2	10	7	6					1	84	13	19
															1
		1				1			2				8	5	4
		4							1				8	4	10
	3	3	2	1	1	1	8	10	1	7	3	13	56	15	3
	1						1					6	8	3	
													1	1	
		1	1	1	1			1		1		1	13	12	1
							1					2	2	1	
												3	5	3	
	1	1		1	1	2	9	2			1	8	37	13	1
	6	10	5	4	3	1	4	6	6		2	1	90	17	
								1					1	1	2
		2											4	2	
															4
	1	1	4	7	5	2	3	1				1	41	13	
	7	10				2		6	3	3	1		59	12	25
													2	2	1
	4	4	12	5	16	6	18	8	6	6	2	26	153	17	14
	25	21	19	6	10	9	7	44	15	20	9	4	274	18	24
	5	7	4	2	2	1	1	1	2	5		1	49	17	11
		3	1		1					1			12	6	47
	1	3	7	1	2		1	1					27	9	11
	2	10	30		7	7	2			2			114	11	43
			1	1		1		1		3	1		9	7	6
	5	2	13	4	8	3	10	1	2	2	4	3	98	16	11
	8	4	13	6	13	4	17	6	4	4	6	30	154	17	13
	23	28	30	12	16	18	7	37	20	19	11	1	331	18	33
	6	8	7	3	4	4	3	6	4	6	3	2	83	18	9
	30	29	39	15	28	20	6	31	30	17	9	1	383	18	12
	25	14	27	12	28	14	21	18	13	8	4	27	306	18	12
							1					2	5	3	
	4	13	4	2	4	4	1	8	8	6	4	1	99	18	17
	1		2	5	2	1	7	1		1	2	3	39	15	
	2		1	3	4	5	16	4			1	31	82	14	1
	29	8	18	3	12	10	10	20	10	22	9	6	229	18	4
	5	7	11	4	5	11	16	14	6	6	8	15	141	17	17
	2	5	1		2	5	7	2	1	1	3	5	41	14	7
													1	1	
			2		1		4				1	6	18	8	
							3					3	6	2	
		4	5	5	5	3	12	6		2	4	27	98	16	7
	7	7	15	7	11	13	20	15	1	3	5	27	177	17	5
	1	8	3									1	17	7	18
	17	8	9	3	15	8	15	6	5	5	2	21	180	17	2
	1	1	1		1		1	1	1		3		21	12	8
	4	11	5	1		1	1	9	7	4	2	1	83	17	22
					1			1					3	3	

soortnummers			Territoriale soorten		Berkheide kavels 1 t/m 14						
eur-ing	BH	sg.	Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	01	02	03	04	04a	05	
15910	87	9	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	4				7		
15820	89	8	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>							
15390	90	8	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	1	3	3	2			
15490	91	8	Ekster	<i>Pica pica</i>					3		
15600	92	9	Kauw	<i>Corvus monedula</i>							
15671	93	8	Zwarte kraai	<i>Corvus corone corone</i>	1	1	1	1	2		
14870	95	8	Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	1	3	1	1			
14790	98	8	Boomklever	<i>Sitta europaea</i>							
950	99	2	Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>			1	1			
15080	100	8	Wielewaal	<i>Oriolus oriolus</i>							
11060	105	2	Blauwborst	<i>Luscinia svecica</i>	1			9	6	9	
2690	106	8	Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>							
2870	107	8	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>		1					
2670	108	8	Havik	<i>Accipiter gentilis</i>				1			
8310	110	1	IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>							
1610	111	2	Grauwe gans	<i>Anser anser</i>		3	6	7			
8870	113	8	Kleine bonte specht	<i>Dryobates minor</i>		1					
16530	114	7	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	5	3		8	2	2	
17170	115	8	Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>							
1661	116	2	Grote canadese gans	<i>Branta canadensis</i>	1	3	1	2			
7120	117	8	Halsbandparkiet	<i>Psittacula krameri</i>							
7350	123	9	Kerkuil	<i>Tyto alba</i>							
720	126	8	Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	14	11	14				
12200	127	2	Cetti's zanger	<i>Cettia cetti</i>			7	5			
12380	128	2	Snor	<i>Locustella luscinioides</i>							
			totaal aantal soorten		37	44	45	49	25	21	
			totaal aantal 'territoria'		156	257	355	368	129	103	

			eenden								
eur-ing	BH	sg.	Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	01	02	03	04	04a	05	
1730	5	1	Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>		1					
1820	202	1	Krakeend	<i>Anas crecca</i>	1	1	1	4			
2030	203	1	Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	2	8	9	6			
1940	204	1	Slobeend	<i>Anas clypeata</i>							
1980	205	1	Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>	1	2	4	7			
1860	206	1	Grote Canadese gans	<i>Anas platyrhynchos</i>	2	3	1	2			
1960	209	1	Krooneend	<i>Netta rufina</i>	1	1	2	3			
			totaal aantal soorten		5	6	5	5			
			totaal aantal broedparen		7	16	17	22			

			Alle soorten								
			totaal aantal soorten		42	50	50	54	25	21	
			totaal aantal 'territoria' en broedparen		163	273	372	390	129	103	
			geïnventariseerde oppervlakte		50	31	46	59	67	30	

* BH = Berkheide, LV = Lentevreugd.
* kavelnummers: Berkheide 1 t/m 14 en 15a (= Lentevreugd).
* terr. = aantal 'territoria' (lees: territoria en broedgevalen), kvs. = aantal kavels.

* sg. = soortengroep, zie meerjarentabel.
* niet geïnventariseerd: kavel 2a.

													totaal	1/14	LV
	05a	06	07	07a	08	09	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a
							1			8			20	4	1
															3
		2	2	1	2	1	4	2			2	5	30	13	
		1				1	2	4		2	5		18	7	1
						1		1				6	8	3	1
	1	1	2			1	1	6	2	3	1	4	28	15	1
					1		7					11	25	7	
												2	2	1	
			1										3	3	
								1				1	2	2	
	1	6						2	1				35	8	7
												2	2	1	
							1					2	4	3	
					1								2	2	
							1						1	1	
	1		7	1	2	3	4						34	9	5
												2	3	2	
	4	5	1		1		2	5				3	41	12	7
												2	2	1	
			1		1	1							10	7	2
						1	3				1	4	9	4	
							1						1	1	
					149								188	4	
		3	6	1	5		2			2			31	8	8
															1
	36	43	43	30	39	39	48	37	24	29	29	45	77		53
	238	273	336	120	382	181	274	289	151	171	109	325	4217		483

	05a	06	07	07a	08	09	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a
													1	1	1
		4	2		1	1	2						17	9	8
		6	4		4	7	2						48	9	6
			3										3	1	1
		2	4										20	6	1
	1	2	4		1	1	2						19	10	7
		2	5		1	1	1						17	9	1
	1	5	6		4	4	4						7		7
	1	16	22		7	10	7						125		25

	37	48	49	30	43	43	52	37	24	29	29	45	84		60
	239	289	358	120	389	191	281	289	151	171	109	325	4342		508
	54	51	45	40	45	54	51	52	60	85	36	44	900		101

Tabel 2b. Aantallen broedvogels per kavel en totaal in 2024 in de kavels 1-14 en in Lentevreugd (kavel 15a).

soortnummers			Territoriale soorten		Berkheide kavels 1 t/m 14						
euring	BH	sg.	Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	01	02	03	04	04a	05	
70	1	2	Dodaars	<i>Tachybaptus ruficollis</i>		3	1	5		2	
90	3	1	Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>			1				
1520	4	1	Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>		1	1	1			
1700	6	1	Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	1	1		1			
3040	8	8	Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>							
4070	11	2	Waterral	<i>Rallus aquaticus</i>		1	1	4		1	
4240	13	1	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	1	1	2	2			
4290	14	1	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	3	9	11	9	1	4	
4500	15	5	Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>							
4690	16	4	Kleine plevier	<i>Charadrius dubius</i>				1	1	1	
4930	17	5	Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>	2			2	1	5	
5190	21	2	Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>							
6700	28	7	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	1						
6680	29	8	Holenduif	<i>Columba oenas</i>							
6840	30	9	Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>							
7240	32	9	Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	1	1	1	1		2	
7670	33	7	Ransuil	<i>Asio otus</i>							
7680	34	3	Velduil	<i>Asio flammeus</i>							
7610	36	8	Bosuil	<i>Strix aluco</i>							
8560	37	7	Groene specht	<i>Picus viridis</i>							
8760	38	8	Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	2	4	4	3	1	1	
9740	40	7	Boomleeuwerik	<i>Lullula arborea</i>	6	7	7	10	6		
9760	41	3	Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>						4	
9810	42	2	Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>							
9920	43	9	Boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	1					1	
10010	44	9	Huiszwaluw	<i>Delichon urbica</i>						5	
10090	45	5	Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>	5	4	7	4			
10110	46	3	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	2			7	7		
10201	47	9	Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>				1			
15150	49	5	Grauwe klauwier	<i>Lanius collurio</i>							
10660	50	6	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	5	8	11	8	1		
10840	51	6	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	5	4	14	16	15		
12360	52	2	Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia</i>	1	1	4	4	2		
12430	53	2	Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>			3	1			
12500	54	2	Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>			7	2			
12510	55	2	Kleine karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>		7	12	17			
12590	56	8	Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>				1			
12760	57	8	Tuinfluitier	<i>Sylvia borin</i>	1	16	19	8	3		
12770	58	8	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	5	16	14	8	1		
12750	59	6	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	8	13	27	27	19		
12740	60	6	Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	3	3	8	9	7		
13120	61	6	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	9	18	34	27	20		
13110	62	8	Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	9	25	39	25	7		
13350	64	8	Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>		3		1	2		
11390	66	5	Roodborsttapuit	<i>Saxicola rubicola</i>	5	3	6	7	9		
11210	68	9	Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>							
11220	69	8	Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	4	1	1	2	2		
10990	70	8	Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	3	9	2	1			
11040	71	6	Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	5	13	14	18	10		
11870	72	7	Merel	<i>Turdus merula</i>	2	8	5	2			
12000	73	8	Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>		5	3	2			
14370	75	7	Staartmees	<i>Aegithalus caudatus</i>		2	2	1			
14400	76	8	Glanskop	<i>Poecile palustris</i>							
14620	78	8	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	1	7	6	8	1		
14640	79	7	Koolmees	<i>Parus major</i>	4	10	9	8	3		
18770	81	2	Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>			1	4	1		

													totaal	1/14	LV
	05a	06	07	07a	08	09	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a
	1	4		1		3	3						23	9	1
		1	2		1	1							6	5	2
			1		1								5	5	
					1		1			1		1	7	7	4
		1											1	1	
	1	2											10	6	5
		1		1		2	1	1		4			16	10	5
	4	6	7	1	9	9	7	3	6	4		1	94	17	16
										1			1	1	1
		1							1				5	5	2
	1	2							2	2			17	8	11
															1
	4	1				2	2	9	3	12	5	13	52	10	5
												7	7	1	
															1
	1	1	1	1	1	1				1			11	11	1
								1					1	1	1
							2						3	3	1
		1		1	1	1	8	2			1		4	6	2
												10	39	13	
	6	8	6	2	4	4	4	4	8	5	2	1	95	18	2
															1
									3				3	1	
													1	1	
															6
	1	3	6	7	4	5	2	3	1		1	1	55	16	
	5	13	2			2		8	5	22	2		83	12	22
		1										1	3	3	2
								1					1	1	
	13	3	13	5	11	9	20	9	7	19	4	25	171	17	10
	15	14	17	3	11	6	4	30	14	29	5	5	217	18	24
	8	6	7	2	1	2		4	4	11	1		60	16	12
	2	3	3						1			1	14	7	43
	2	3	6		2			1		2		1	26	9	11
		6	15		6	10	3			2		2	80	10	35
						1							2	2	7
	6	2	11	5	7	3	4	4	4	12	3	5	114	18	10
	6	2	8	2	15	6	18	8	5	8	5	32	160	18	13
	36	26	17	14	24	23	6	46	25	50	9	1	383	18	33
	7	9	9	4	5	4	5	8	6	9	3		104	17	14
	27	30	30	14	27	16	9	32	15	34	8	6	370	18	7
	30	10	31	16	31	17	25	23	14	27	5	31	369	18	13
												1	7	4	
	2	13	5	1	2	5	1	11	9	14	4		106	17	16
						1							1	1	
	2		2	4	2		4	1			1	4	30	13	
	2	1	1	5	5	2	19	6		1	1	34	92	15	2
	26	8	11	5	12	13	9	23	10	34	9	5	230	18	8
	2	5	6	4	10	12	16	9	4	11	6	18	122	17	14
	3	1	4	2	2	2	4	1	2	4	2	7	45	16	6
			2	1	1	1	3	1				4	18	10	
							1					1	2	2	
		3	7	5	4	2	14	5	1	4	3	37	108	16	5
	5	4	7	9	13	5	17	11	1	11	5	17	141	18	4
		6	2										18	6	19

soortnummers			Territoriale soorten		Berkheide kavels 1 t/m 14						
euring	BH	sg.	Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	01	02	03	04	04a	05	
16360	82	8	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	8	20	11	15	10		
16490	83	8	Groenling	<i>Carduelis chloris</i>		2		2			
16600	84	6	Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	4	1	3	9	8		
17100	86	8	Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>							
15910	87	9	Huisemus	<i>Passer domesticus</i>	4				5		
15820	89	8	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>							
15390	90	8	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>		3	2	2			
15490	91	8	Ekster	<i>Pica pica</i>					1		
15600	92	9	Kauw	<i>Corvus monedula</i>							
15671	93	8	Zwarte kraai	<i>Corvus corone corone</i>	2				1		
14870	95	8	Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>		2	1	1			
13080	97	8	Fluiter	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>							
14790	98	8	Boomklever	<i>Sitta europaea</i>							
950	99	2	Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>			1	1			
15080	100	8	Wielewaal	<i>Oriolus oriolus</i>							
11060	105	2	Blauwborst	<i>Luscinia svecica</i>				6	3		
2690	106	8	Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>							
2870	107	8	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>			1	1			
2670	108	8	Havik	<i>Accipiter gentilis</i>				1			
8310	110	1	IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>		1					
1610	111	2	Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	1	4	5	5			
8870	113	8	Kleine bonte specht	<i>Dryobates minor</i>							
16530	114	7	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	4	3	2	5	3		
17170	115	8	Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>							
1661	116	2	Grote canadese gans	<i>Branta canadensis</i>	1	2		1			
7120	117	8	Halsbandparkiet	<i>Psittacula krameri</i>							
13150	121	8	Vuurgoudhaan	<i>Regulus ignicapilla</i>							
720	126	8	Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>			21				
12200	127	2	Cetti's zanger	<i>Cettia cetti</i>			8	8			
12380	128	2	Snor	<i>Locustella luscinioides</i>							
			totaal aantal 'territoria'		119	242	332	315	151	115	
			totaal aantal soorten		34	39	42	51	29	27	

			eenden								
euring	BH	sg.	Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	01	02	03	04	04a	05	
1730	5	1	Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>							
1820	202	1	Krakeend	<i>Anas strepera</i>	1	1	1	3		1	
1860	206	1	Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	2	3	3	3		2	
1940	204	1	Slobeend	<i>Anas clypeata</i>							
1960	209	1	Krooneend	<i>Netta rufina</i>	2	1	7	3			
1980	205	1	Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>	1	1	4	3			
2030	203	1	Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	3	3	9	6		1	
			totaal aantal broedparen		9	9	24	18	0	4	
			totaal aantal soorten		5	5	5	5	0	3	

			Alle soorten								
			totaal aantal 'territoria' en broedparen		128	251	356	333	151	119	
			totaal aantal soorten		39	44	47	56	29	30	
			geïnventariseerde oppervlakte		50	31	46	59	67	30	

* BH = Berkheide, LV = Lentevreugd.

* kavelnummers: Berkheide 1 t/m 14 en 15a (= Lentevreugd).

* terr. = aantal 'territoria' (lees: territoria en broedgevallen), kvs. = aantal kavels.

* sg. = soortengroep, zie meerjarentabel.

* niet geïnventariseerd: kavel 2a.

													totaal	1/14	LV
	05a	06	07	07a	08	09	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a
	21	8	5	3	14	7	14	10	5	12	2	23	188	17	1
		1		1	1	3	2	1		2		1	16	10	10
	4	11	2		1	1	1	12	5	23	3		95	16	21
								1	1	1			3	3	
										5			14	3	1
															1
	2	1	2	2	1	2	4	3	1	1	1	5	32	15	
						1	1	4		5	3		15	6	1
						1						4	5	2	1
	2	1				3	2	5	1	4	2	4	27	11	3
	1			1	2		5					12	25	8	
								1					1	1	
												3	3	1	
			1										3	3	1
												1	1	1	
		5	1					5	3	4			32	8	5
												1	1	1	
							1					3	6	4	
							1						2	2	
				1									2	2	
	1	1	4	3	3	2	5			1			37	13	7
												2	2	1	
	4	4	1	1	1	1	2	5	1	4		3	45	17	10
								1				1	2	2	
			1		2								7	5	1
							5				1	2	8	3	
	1												1	1	
					174								195	2	
	2	5	10	1	7	1	2	1		2	1		49	13	14
															2
	256	238	266	128	419	192	257	314	168	398	98	344	4352		474
	36	44	38	33	38	40	41	40	31	39	29	44	79		55

	05a	06	07	07a	08	09	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a
			1										1	1	1
	2	2	1		1	1	2	2		1			19	13	7
	1	3	2	2	2	1	2	2		4		1	33	15	7
															2
		1	2										16	6	2
		2	1		1	1							14	8	1
		4	2		1	5	4						38	10	6
	3	12	9	2	5	8	8	4	0	5	0	1	121		26
	2	5	6	1	4	4	3	2	0	2	0	1	6		7

	05a	06	07	07a	08	09	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a
	259	250	275	130	424	200	265	318	168	403	98	345	4473		500
	38	49	44	34	42	44	44	42	31	41	29	45	85		62
	54	51	45	40	45	54	51	52	60	85	36	44	900		101

Soortengroepen

In Tabel 3a staat voor 2023 respectievelijk 2024 van iedere soortengroep het aantal soorten, het aantal territoria/ broedparen en het aandeel in de kavels 1-14. Soortgelijke gegevens van Lentevreugd staan vermeld in Tabel 3b. Onder het aandeel van een soortengroep wordt verstaan: het percentage territoria van die soortengroep ten opzichte van het totaal aantal territoria van alle broedvogels. Deze tabellen geven een goed beeld van de samenstelling van de broedvogelpopulatie in beide gebieden en de verschillen daartussen.

In de kavels 1-14 is de groep *vogels van laag struweel* het meest talrijk, direct gevolgd door de *bosvogels* en, met iets meer afstand, door de vogels van hoog struweel. Samen omvatten deze drie soortengroepen 80% in 2023 en 79,5% in 2024 van de vogelpopulatie.

Het gezamenlijk aandeel van de ‘natte soorten’, te weten de *watervogels* en de *moerasvogels*, ligt met 14,1% (in

2023) en 13,7% (in 2024) beduidend lager. Dan volgen de *vogels van mozaïeklandschap* met een aandeel van 3,4% (in 2023) en 4,0% (in 2024). De vogels van duingraslanden scoren een nog lager aandeel van 1,4% (in 2023) en 1,9% (in 2024). Het aandeel van deze groep is vrijwel geheel toe te schrijven aan de 83 territoria van de Graspieper (*Anthus pratensis*); alleen in 2023 was er een territorium van de Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*). De pioniervogels sluiten deze rij met een aandeel van slechts 0,2% (in 2023) en 0,1% (in 2024).

Lentevreugd (kavel 15a) vertoont een ander beeld; het noordwestelijk gebied is veenmoeras, het midden en oostelijk gebied omvat vochtige hooilanden, bloemrijke graslanden en struweel. Daarom domineren hier de moerasvogels met een aandeel van 31,9% in 2023 en 31,4% in 2024. Dan volgen de *vogels van laag struweel* met 23,2% in 2023 en 23,4% in 2024, en de bosvogels met 14,4% in 2023 en 2024. De watervogels scoren hier met 11% in 2023 en 10,6% in 2024 ook goed, net als de *vogels van hoog*

Tabel 3a. Aantal en aandeel per soortengroep in 2023 en in 2024 in de kavels 1-14

soortengroepen	2023			2024		
	aantal soorten	aantal territoria		aantal soorten	aantal territoria	
		aantal	aandeel		aantal	aandeel
watervogels	13	240	5,5%	12	251	5,6%
moerasvogels	14	371	8,5%	13	362	8,1%
vogels van duingraslanden	2	60	1,4%	1	83	1,9%
pioniervogels	1	8	0,2%	1	5	0,1%
vogels van mozaïeklandschap	3	148	3,4%	5	180	4,0%
vogels van laag struweel	7	1536	35,4%	7	1570	35,1%
vogels van hoog struweel	7	528	12,2%	8	480	10,7%
bosvogels	31	1406	32,4%	32	1507	33,7%
overige vogels	6	45	1,0%	6	35	0,8%
totaal	84	4342	100%	85	4473	100%

Tabel 3b. Aantal en aandeel per soortengroep in in 2023 en in 2024 in Lentevreugd (kavel 15a).

nr	soortengroepen	2023			2024		
		aantal soorten	aantal territoria		aantal soorten	aantal territoria	
			aantal	aandeel		aantal	aandeel
1	watervogels	12	56	11,0%	11	53	10,6%
2	moerasvogels	13	162	31,9%	14	157	31,4%
3	vogels van duingraslanden	2	27	5,3%	2	23	4,6%
4	pioniervogels	1	4	0,8%	1	2	0,4%
5	vogels van mozaïeklandschap	3	28	5,5%	3	28	5,6%
6	vogels van laag struweel	7	118	23,2%	7	117	23,4%
7	vogels van hoog struweel	4	32	6,3%	6	36	7,2%
8	bosvogels	13	73	14,4%	12	72	14,4%
9	overige vogels	5	8	1,6%	6	12	2,4%
	totaal	60	508	100%	62	500	100%

struweel met een aandeel van 6,3% in 2023 en 7,2 % in 2024. De vogels van duingraslanden volgen met 5,3% in 2023 en 4,6% in 2024, wat vooral ook hier voor rekening komt van de Graspieper (er is in beide jaren slechts 1 territorium van de Veldleeuwerik).

Top tien

In Tabel 4a staat voor de kavels 1-14 een overzicht van de tien soorten broedvogels met het grootste aantal territoria in 2023 en in 2024, kortweg: de top tien. Soortgelijke gegevens van Lentevreugd staan vermeld in Tabel 4b. In de kavels 1-14 is het aandeel van de toptiensoorten in 2024 licht afgenomen ten opzichte van 2023. De soorten-samenstelling van de top tien is in beide jaren hetzelfde, wel zijn er enkele wisselingen van plaats. Zo heeft de Fitis (*Phylloscopus trochilus*) in 2024 zijn eerste plaats

af moeten staan aan de Grasmus (*Sylvia communis*). De Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*) behoudt de derde plaats. De Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*) en de Heggenmus (*Luscinia megarhynchos*) zijn eveneens van plaats gewisseld. De Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), de Vink (*Fringilla coelebs*) en de Zwartkop (*Sylvia atricapilla*) behouden respectievelijk hun zesde, zevende en negende plaats. Tenslotte zien we ook bij de Koolmees (*Parus major*) en de Winterkoning (*Troglodytes troglodytes*) een wisseling van plaats.

De top tien bestaat in beide jaren uit vijf soorten vogels van laag struweel, vier soorten bosvogels en een soort van hoog struweel, precies de drie soortengroepen met het grootste aandeel.

Tabel 4a. Top tien broedvogels in 2023 en in 2024 in de kavels 1-14

		soortengroepen		2023					
positie	sg-nr	soort		aantal	sg-nr	soort		aantal	
1	6	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	383	6	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	383	
2	6	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	331	6	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	370	
3	8	Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	306	8	Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	369	
4	6	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	274	6	Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	230	
5	6	Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	229	6	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	217	
6	8	Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	188	8	Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	195	
7	8	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	180	8	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	188	
8	6	Koolmees	<i>Parus major</i>	177	7	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	171	
9	8	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	154	8	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	160	
10	7	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	153	6	Koolmees	<i>Parus major</i>	141	
totaal top tien				2375					2424
totaal alle soorten				4342					4473
aandeel top tien				54,7%					54,2%

Tabel 4b. Top tien broedvogels in 2023 en in 2024 in Lentevreugd (kavel 15a).

		soortengroepen		2023					
positie	sg-nr	soort		aantal	sg-nr	soort		aantal	
1	2	Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	47	2	Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	43	
2	2	Kleine karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	43	2	Kleine karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	35	
3	6	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	33	6	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	33	
4	6	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	25	3	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	24	
5	3	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	24	6	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	22	
6	6	Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	22	6	Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	21	
7	5	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	19	1	Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	19	
8	1	Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	18	2	Roodborsttapuit	<i>Saxicola rubicola</i>	16	
9	2	Roodborsttapuit	<i>Saxicola rubicola</i>	17	5	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	16	
10	7	Merel	<i>Turdus merula</i>	17	7	Merel	<i>Turdus merula</i>	14	
totaal top tien				265					2424
totaal alle soorten				508					4473
aandeel top tien				52,2%					48,6%

* sg-nr = soortengroepnummer (zie Tabel 3).

Figuur 2. Grasmus. Foto René van Rossum

Figuur 3. Tjiftjaf. Foto René van Rossum

In 2023 en 2024 zien we een toename in het aandeel van de top tien ten opzichte van 2022 (Van Reisen, 2023). Bekeken over de gehele onderzoeksperiode was het aandeel van de top tien minimaal met 52% in 1984 en maximaal met 68% in de jaren 2007 en 2009 (Van Reisen 2011).

De top tien van Lentevreugd is diverser dan die van de kavels 1-14. Naast drie soorten *moerasvogels* en drie soorten *vogels van laag struweel* zijn de groepen *watervogels*, *vogels van duingraslanden*, *vogels van hoog struweel* en *vogels van mozaïeklandschap* elk met slechts één soort vertegenwoordigd. Ook hier heeft de top tien in 2024 dezelfde soortensamenstelling als in 2023, alleen zijn enkele posities ten opzichte van 2023 veranderd. Zo zijn de Kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*) en de Rietzanger (*Acrocephalus scirpaceus*) van plaats gewisseld. Heggenmus, Rietgors (*Emberiza schoeniclus*) en Roodborsttapuit (*Saxicola rubicola*) zijn alle drie een plaats gestegen en staan nu op respectievelijk plaats vier, zeven en acht. Dit is ten koste gegaan van de Graspieper en Meerkoet (*Fulica atra*) die nu respectievelijk op plaats vijf en negen staan. Kneu (*Carduelis cannabina*), en Merel (*Turdus merula*) hebben hun plaats behouden.

Soorten met een hoogterecord in 2024 in de kavels 1-14

Moerasvogels

De Grauwe gans (*Anser anser*) broedt sinds 1993 in Berkheide en is geleidelijk in aantal toegenomen. In 2024 werd het hoogste aantal territoria van 37 bereikt. Ook landelijk heeft de Grauwe gans zich, met name na 1990, sterk uitgebreid. Die landelijke toename vlakt inmiddels af door verzadiging van het populatieniveau en door bejaging. De Cetti's zanger (*Cettia cetti*) is in 2011 voor het eerst in Berkheide als broedvogel vastgesteld. Na een korte afwezigheid was er in 2018 en 2019 opnieuw een territorium. Daarna liep het aantal snel op tot in 2024 een piek van 49 territoria werd bereikt. Als standvogel is Cetti's zanger ook 's winters in Berkheide te zien en vooral te horen. Strengere winters kunnen echter flinke sterfte tot gevolg hebben. De toename van de Cetti's zanger past in het landelijke beeld. Vanaf 2003 begon een opmars vanuit Zuidwest-Nederland. Nadat in 2006 de populatie in de Biesbosch exponentieel was toegenomen, volgde van daaruit een uitbreiding naar de rest van West-Nederland. De zachte winters van de laatste jaren zullen dit proces alleen maar hebben versterkt (Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018).

Vogels van mozaïeklandschap

De Roodborsttapuit heeft zich na een dieptepunt van 34 territoria in 2002 gestaag opgewerkt naar een hoogterecord van 106 territoria in 2024. Ook de landelijke trend bij de Roodborsttapuit is, sinds 1990, zeer positief. De Boompieper (*Anthus trivialis*) bereikte in 1998 een dieptepunt van slechts 1 territorium, maar daarna ging het bergopwaarts. In 2024 bereikte de Boompieper het hoogste aantal van 41 territoria.

Vogels van hoog struweel

De Putter (*Anthus trivialis*) verscheen in 2001 in Berkheide. Tot 2008 bleef het aantal territoria beperkt tot één à twee, maar daarna vond de Putter de weg omhoog en bereikte dit jaar het record van 55 territoria.

Bosvogels

In Berkheide zien we in de kavels 1-14 al jaren een toename van hoog struweel en bos. Daardoor zitten de bosvogels al jaren in de lift. In het verslag over 2021 (Van Reisen et al 2022) is te lezen dat dit in de periode 1984 – 2022 de sterkst stijgende soortengroep is. Niet verwonderlijk dat zich onder de bosvogels een aantal soorten bevindt met het grootste aantal territoria sinds 1984, zoals de Tjiftjaf die dit jaar 369 territoria had.

Landelijk gaat het de Tjiftjaf echter niet overal voor de wind: de trend over de laatste 12 jaar is in zes provincies negatief. Alleen in Zuid-Holland en Friesland is die trend positief (Boele et al 2023).

Ook de Tuinfluiter (*Sylvia borin*) heeft geprofiteerd van de toename van dicht struweel. De Tuinfluiter zit in Berkheide al jaren in de lift en bereikt in 2024 een hoogterecord van 114 territoria. Dat geldt ook voor een typische bosvogel als de Roodborst (*Phoenicurus phoenicurus*), die het ook landelijk al jaren goed doet.

Figuur 5. Roodborsttapuit. Foto René van Rossum

Figuur 4. Rietzanger. Foto René van Rossum

Figuur 6. Cetti's zanger. Foto René van Rossum

Ook de Grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*) bereikte dit jaar een record van zeven territoria. Ook op provinciaal niveau zien we een toename; de kortetermijntrend in Zuid-Holland is positief, in tegenstelling tot die in de overige provincies van west-Nederland (Boele et al 2023).

Soorten met een laagterecord in 2024 in de kavels 1-14

Moerasvogels

Voor de Kleine karekiet is in Berkheide jaarlijks genoeg biotoop te vinden langs de oevers van infiltratieplassen. Het ging de Kleine karekiet aanvankelijk voor de wind: 2004 was een piekjaar met 230 territoria, maar daarna zette een daling in tot het huidige diepterecord van 80 territoria. Verdwijnen van biotoop kan een rol hebben gespeeld. Recent zijn bijvoorbeeld rietkragen verdwenen door werkzaamheden in het kader van uitbreiding van de waterwinning. De landelijke trend is vrijwel stabiel en is op korte termijn zelfs licht positief.

Vogels van laag struweel

Na het topjaar 2001 met 393 territoria ging het bergafwaarts met de Heggenmus, en werd in 2024 een minimum van 217 territoria bereikt. Een dergelijk sterke afname is eveneens elders in de vastelandsduinen geconstateerd.

Bosvogels

Opvallend is de opkomst en neergang van de Glanskop (*Poecile palustris*). In 2013 piekte de Glanskop nog met 22 territoria, maar de recente twaalfjaarstrend is negatief en heeft in 2024 geleid tot een laagterecord van twee territoria. Dit is opmerkelijk gezien de positieve ontwikkeling bij de bosvogels, de oorzaak van deze afname is onduidelijk. Overigens staat dit probleem niet op zichzelf: in andere binnenduinenbossen, zoals die in Meijendel en het Noord-Hollands Duinreservaat, is eveneens sprake van een flinke afname (Boele et al 2023).

Opmerkelijk is ook de achteruitgang bij de Ekster (*Pica pica*). De eerste tien jaar nam het aantal nog toe van 53 territoria in 1984 tot een maximum van 113 in 1994. Dat was het jaar waarin de Havik (*Accipiter gentilis*) verscheen in Berkheide, en sindsdien liep het aantal territoria van de Ekster geleidelijk terug tot een dieptepunt van 15 in 2024. De achteruitgang kan veroorzaakt zijn door predatie Havik van en concurrentie van Zwarte kraai (*Corvus corone corone*).

Overige soorten

Het verloop van het aantal territoria van de Kauw (*Corvus monedula*) lijkt sterk op dat van de hierboven besproken Ekster. Het aantal territoria nam toe van 41 territoria in 1984 tot een maximum van 74 in 1998, maar daarna sloeg de trend om en liep het aantal territoria geleidelijk terug tot een dieptepunt van vijf in 2024. Predatie door Buizerd en Havik kan hebben bijgedragen aan deze achteruitgang.

Soorten met een hoogterecord in Lentevreugd (kavel 15a)

Moerasvogels

De Cetti's zanger is in 2021 voor het eerst in Lentevreugd vastgesteld met drie territoria. In 2024 was het aantal territoria toegenomen tot 14. Ook de Grauwe gans breekt records met zeven territoria in 2024.

Vogels van laag struweel

Heel anders dan in de kavels 1-14 zien we dat de Heggenmus in Lentevreugd juist in aantal toeneemt; met 24 territoria evenaart de Heggenmus dit jaar zijn record uit 2023. Ook de Braamsluiper (*Sylvia curruca*) gaat het hier voor de wind; met name na 2015 neemt het aantal gestaag toegenomen tot het huidige record van 14 territoria. Van de Nachtegaal is pas in 2018 voor het eerst een territorium in Lentevreugd vastgesteld, daarna is het aantal toegenomen tot acht in 2024.

Bosvogels

De Spotvogel (*Hippolais icterina*) werd in 2018 voor het eerst met een territorium in Lentevreugd vastgesteld. Inmiddels is het aantal territoria toegenomen tot zeven.

Samenvatting

In Berkheide en Lentevreugd gezamenlijk zijn in 2023 en 2024 respectievelijk 89 en 92 soorten als broedvogel vastgesteld.

In de kavels 1-14 zijn zowel in 2023 als in 2024 vooral de struweelvogels en bosvogels het sterkst vertegenwoordigd.

De bosvogels vertonen al jaren een stijgende trend. Het aandeel van de *watervogels* en *moerasvogels* is aanzienlijk kleiner en het aantal broedparen van de eenden neemt al langere tijd af. Het meest talrijk is de groep *vogels van laag struweel*, direct gevolgd door de bosvogels en de *vogels van hoog struweel*. Samen omvatten deze drie

soortengroepen in beide jaren bijna 80% van de vogelpopulatie.

In Lentevreugd zijn in 2023 en 2024 respectievelijk 60 en 62 soorten als broedvogel vastgesteld. In Lentevreugd zijn de *moerasvogels* en de vogels van *laag struweel* het sterkst vertegenwoordigd. De vogels van *laag struweel* en de *bosvogels* zitten bovendien in de lift. Dit laatste hangt samen met de toename van struweel en het dichtgroeien van de oevers van enkele plassen. Minder voorspoedig vergaat het de *watervogels*: sinds 2011 neemt het aantal broedparen af en de helft van de toptiendalers is watervogel.

J.C. van Reisen joostvanreisen@hetnet.nl

G. van Ommering gvanommering@planet.nl

B.J.M. ter Haar bterhaar@euronet.nl

J. de Leeuw jdleeuw@yahoo.com

- Reisen, JC van, G van Ommering, BJM ter Haar & J de Leeuw (2023). Broedvogelmonitoring Berkheide. Holland's Duinen 83:48-61.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland (2018). Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos uitgevers, Utrecht/ Antwerpen.
- www.vwgberkheide.nl/wordpress/rapporten/

Literatuur

- Boele, A & F Hustings (2016). Sovon-Nieuws, jaargang 29, nr. 2:14-15.
- Boele A., Vergeer J.W., Van Bruggen J., Goffin B., Kavelaars M., Louwe Kooijmans J., Koffijberg K., & Van Kleunen A., Schoppers J., Van Turnhout C. & Jansen D. 2023. Broedvogels in Nederland in 2022. Sovon-rapport 2023/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
Dit rapport wordt kosteloos verstrekt aan alle medewerkers die hebben deelgenomen
- Dijk, AJ van (2004). Handleiding Broedvogel Monitoring Project. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Dijk, AJ van (2012). Handleiding autoclustering in BMP. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Dijk, AJ van & A Boele, m.m.v. F Hustings (2011). Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Ommering, G van & TJ Verstrael (1987). Vogels van Berkheide. Werkgroep Berkheide/Stichting Publicatiefonds Duinen, Leiden.
- Reisen, JC van (2011). Vogels in een veranderend duin. Broedvogelmonitoring in Berkheide van 1984 tot 2010. Coastal and Marine (EUCC)/Kust & Zee, Leiden.
- Reisen, JC van & B van der Burg (2013). Van bollengrond naar duingrasland. Holland's Duinen 61:34-45.
- Reisen, JC van & B van der Burg (2017). Broeders en trek- kers in Lentevreugd. Holland's Duinen 70:40-53.
- Reisen, JC van & B van der Burg (2024). 20 jaar broedvo- gelmonitoring in Lentevreugd. Holland's Duinen 85:59-72.
- Reisen, JC van, G van Ommering, BJM ter Haar & J de Leeuw (2022). Broedvogelmonitoring Berkheide. Holland's Duinen 81:68-81.